

ბატონიშვილის ბიბლიოთეკა

ციტირებისთვის:

ზანგურაშვილი ზ., კოვიდ-19-ის გავლენა სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე, ადამიანის უფლებათა დაცვა და კოვიდ-19-ის პანდემია, სტატიათა კრებული, კ. კორკელიას რედაქტორობით, თბილისი, 2021

ელექტრონული იურიდიული ბიბლიოთეკა www.princelibrary.ge

შექმნილია USAID/PROLoG-ის ფინანსური ხელშეწყობით

სულხან-საბა ორბელიანის
უნივერსიტეტი

USAID
ამერიკელი ხალხისგან

EAST • WEST
MANAGEMENT
INSTITUTE

კანონის უზენაესობის მხარდაჭერა
საქართველოში (PROLoG)

კოვიდ 19-ის გავლენა სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე

ზაზა ზანგურაშვილი

1. შესავალი

სამართლებრივ სახელმწიფოში სამართლიანი სასამართლოს უფლება, მისი ინსტრუმენტული ბუნებიდან გამომდინარე, უფლებადარღვევის პრევენციის ან უკვე დარღვეული უფლების აღდგენის ყველაზე ეფექტიანი საშუალებაა. ამ ინსტრუმენტის გამართულად ფუნქციონებას საზოგადოებრივი განვითარების თითოეულ ეტაპზე დიდი მნიშვნელობა აქვს, თუმცა იმ პირობებში, როდესაც არსებული უჩვეულო მდგომარეობა ზრდის ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევის რისკებს, ხოლო სახელმწიფოები მოკლებულნი არიან საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელების შესაძლებლობას, სამართლიანი სასამართლოს უფლების დაცვა კრიტიკულ მნიშვნელობას იძენს.

წინამდებარე სტატიაში განხილულია ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების პრევენციის მიზნით, საქართველოში გატარებული ღონისძიებების გავლენა სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე. ამ გავლენის ხარისხის შესაფასებლად გაანალიზებულია საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოცემული დეკრეტის, კანონმდებლობაში შესული ცვლილებებისა და სასამართლო პრაქტიკის მიმართება სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან. სტატიაში, ძირითადად, შეფასებული იქნება სისხლის სამართლის პროცესების მიმდინარეობისას გამოვლენილი შეუსაბამოები განსახილველი უფლებით დაცულ სტანდარტებთან.

2. საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტის გავლენა სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე

2020 წლის 21 მარტიდან საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობა გამოცხადდა.¹ ამავე დღეს საქართველოს პრეზიდენტმა ორგანული კანონის ძალის მქონე დეკრეტი გამოსცა,² რომლითაც, სხვა საკითხებთან ერთად, განისაზღვრა სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული სასამართლო სხდომების დისტანციურად გამართვის შესაძლებლობა. დეკრეტის ტექსტით, პირდაპირ გამოირიცხა პროცესში მონაწილე რომელიმე პირის უფლება, უარი განაცხადოს დისტანციური სხდომის ჩატარებაზე, მასზე უშუალო დასწრების სურვილის საფუძვლით.³

პრეზიდენტის დეკრეტით, აღნიშნული საკითხის რეგულირებამ მისი კონსტიტუციურობის შესახებ გააჩინა კითხვები, ვინაიდან საქართველოს კონსტიტუცია საგანგებო მდგომარეობის პირობებში არ ითვალისწინებს სამართლიანი სასამართლოს უფლების შეზღუდვის ან მისი მოქმედების შეჩერების შესაძლებლობას.⁴

პრეზიდენტის დეკრეტის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის შეფასების მიზნით მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს თავად დეკრეტის მნიშვნელობა კონსტიტუციურსამართლებრივ რეალობაში.

კონსტიტუციის შესაბამისად, საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის დროს პრეზიდენტი გამოსცემს ორგანული კანონის ძალის მქონე დეკრეტებს, რომელთა მოქმედება დროებითია და საგანგებო/საომარი მდგომარეობის დასრულებამდე გრძელდება.⁵ აღნიშნული ჩანაწერით კონსტიტუცია პრეზიდენტს გადასცემს უფლებამოსილებას, კრიზისულ მდგომარეობაში მიიღოს გადაწყვეტილებები და დაარეგულიროს ცალკეული საკითხები; იგი ასევე გულისხმობს უფლებათა მთელი რიგის შეზღუდვის ან მათი მოქმედების შეჩერების შესაძლებლობასაც.

განსახილველ შემთხვევაში, პრეზიდენტის დეკრეტის მე-7 მუხლით მხოლოდ ერთი შესაძლებლობა – სასამართლო პროცესზე უშუალოდ მონაწილეობის სურვილის საფუძვლით დისტანციური სასამართლო პროცესის ჩატარება

¹ საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის N1 ბრძანება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ.

² საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის N1 დეკრეტი.

³ იქვე, მე-7 მუხლი.

⁴ საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლის მე-4 პუნქტი.

⁵ საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

რებაზე უარის თქმის შესაძლებლობა – შეიზღუდა. შესაბამისად, დეკრეტის კონსტიტუციურობის შეფასებისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს, დადგინდეს, ზემოხსენებული შესაძლებლობა განეკუთვნება თუ არა სამართლიანი სასამართლოს უფლებით დაცულ სიკეთეს.

სამართლიანი სასამართლოს უფლების მიზნებისთვის, პირს, რომელსაც სისხლის სამართლის დანაშაულში ედება ბრალი, უფლება აქვს, მონაწილეობა მიიღოს სასამართლო მოსმენაში, რაც გამოიხატება საკუთარი თავის დაცვის, მონმეების დაკითხვისა და სხვა შესაძლებლობების უზრუნველყოფით.⁶

სასამართლო პროცესში დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებებით მონაწილეობა პირდაპირ ვერ იქნება განხილული როგორც სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან შეუთავსებელი მოვლენა. მიუხედავად ამისა, ასეთ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, რომ ბრალდებულისთვის შესაბამისი ტექნიკური უზრუნველყოფით შესაძლებელი იყოს პროცესისთვის თვალყურის მიდევნება, მასში სრულყოფილი მონაწილეობა, რაც უზრუნველყოფს დაცვის უფლების სტანდარტების დაკმაყოფილებას.⁷

ამდენად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო კონვენციის მე-6 მუხლის შესაძლო დარღვევის განხილვისას ყურადღებას ამახვილებს არა უშუალოდ პროცესის მონაწილის სხდომაზე დასწრების ფაქტზე, არამედ ამ უფლებით დაცული კომპონენტების რეალიზების შესაძლებლობაზე.

თანამედროვე ტექნოლოგიები იძლევა შესაძლებლობას, სასამართლო პროცესზე უშუალო გამოცხადების გარეშეც მოახდინო გავლენა და ისარგებლო სამართლიანი სასამართლოს უფლებით მინიჭებული გარანტიებით. საკუთრივ, საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტს სამართლიანი სასამართლოს უფლების არცერთ კომპონენტზე პირდაპირი გავლენა არ მოუხდენია. შესაბამისად, მხოლოდ დისტანციური პროცესის ჩატარებაზე უარის თქმის შესაძლებლობის შეზღუდვა მის მიერ გამოცემულ დეკრეტს არაკონსტიტუციურად არ აქცევს, რადგან იგი, თავის მხრივ, უფლებით დაცული სიკეთე არ არის.

ზემოაღნიშნული მსჯელობა თავისთავად არ გამოორიცხავს, რომ უშუალოდ პროცესების მიმდინარეობისას დარღვეულიყო სამართლიანი სასამართლოს უფლებით დაცული ცალკეული გარანტიები. შესაბამისად, სტატიის შემდგომი თავების მიზანი სწორედ დისტანციური სასამართლო პროცესების მიმდინარეობის ანალიზი და შეფასება იქნება.

⁶ კოლოზა იტალიის წინააღმდეგ (*Colozza v. Italy*), 1985 წლის 12 თებერვალი, 27-ე პუნქტი.

⁷ იევდოკიმოვი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ (*Yevdokimov and Others v. Russia*), 2016 წლის 16 თებერვალი, 41-ე-43-ე პუნქტები.

3. ელექტრონული მართლმსაჯულების ხარვეზები

საგანგებო მდგომარეობის დასრულების შემდგომ მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებული საკითხები არსებითად არ შეცვლილა. რამდენიმე საკანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის პარალელურად საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს დაემატა ახალი, დროებითი⁸ ნორმა.⁹ კანონში შესული ცვლილებების შედეგად პროცესში მონაწილე არცერთ პირს არ აქვს უფლება, უარი განაცხადოს სხდომის დისტანციურად გამართვაზე მასზე უშუალოდ დასწრების სურვილის მოტივით.¹⁰

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ დამატებით გასცა რეკომენდაცია, რომლის მიხედვით, სასამართლოებმა უნდა უზრუნველყონ საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში საქმეთა ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვა და სასამართლო განხილვაში პროცესის მონაწილეთა ჩართულობა დისტანციურად.¹¹

ამდენად, ფაქტია, რომ პანდემიის პირობებში შექმნილმა კონტექსტმა სასამართლო სისტემა არაორდინარულ მდგომარეობაში ჩააყენა, ვინაიდან მსგავსი ინტენსივობით ელექტრონული წესით მართლმსაჯულების განხორციელება არათუ საქართველოში, არამედ ხანგრძლივი დემოკრატიული ტრადიციების მქონე ქვეყნებისათვისაც კი სიახლე იყო.

ბუნებრივია, განხილული რეგულაციის ფარგლებში მიმდინარე სასამართლო პროცესებმა გამოავლინა სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან შესაბამო ტენდენციები, რაც მომდევნო ქვეთავებში იქნება განხილული.

3.1 მართლმსაჯულების საჯაროობა

სამართლიანი სასამართლოს უფლება თავისთავად მოიაზრებს სასამართლო პროცესის საჯარო განხილვის შესაძლებლობას. საჯაროობის პრინციპი სასამართლო პროცესში მონაწილე მხარეების უფლებებს ფარულად იცავს, ხოლო სასამართლო სისტემას საზოგადოებაში ნდობის განმტკიცების შესაძლებლობას აძლევს.¹² ეს უფლება არა თეორიული ან მოჩვენებითი, არამედ პრაქტიკული და ეფექტიანი გარანტიების უზრუნველყოფას მოითხოვს. ევ-

⁸ 25 მარტის მდგომარეობით, 332^ე-ე მუხლი 2021 წლის პირველ ივლისამდე იქნება ძალაში.

⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ, 22 მაისი, 2020 წელი.

¹⁰ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 332^ე-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

¹¹ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2020 წლის 15 სექტემბრის რეკომენდაცია. მუხლი 1.(ა).

¹² 2006 წლის 12 აპრილის გადაწყვეტილება *მარტინი საფრანგეთის წინააღმდეგ (Martinie v. France)*, 2006 წლის 12 აპრილი, მე-40 პუნქტი.

როპული სასამართლოს განმარტებით, სასამართლო განხილვა აკმაყოფილებს საჯაროობის პრინციპს, თუ საზოგადოებას აქვს შესაძლებლობა, მიიღოს ინფორმაცია განხილვის, ასევე მისი თარიღისა და ადგილის შესახებ. დამატებით სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ ამ პრინციპის დასაკმაყოფილებლად მნიშვნელოვანია, განხილვის ადგილი იყოს ხელმისაწვდომი საზოგადოების დაინტერესებული ჯგუფებისთვის. როგორც წესი, აღნიშნული პირობის დაცვა სახელმწიფოსთვის დაუძლეველ ნინალობად არ განიხილება, რადგან განხილვის ჩვეულებრივ სასამართლოს შენობაში ჩატარება, სადაც პირებს ექნებათ შესაძლებლობა, დაესწრონ პროცესს, როგორც წესი, უზრუნველყოფს საჯაროობის კრიტერიუმის დაკმაყოფილებას.¹³

იმ შემთხვევაში, როდესაც, ობიექტური გარემოების გამო, სასამართლო პროცესები ჩვეული პრინციპებით არ მიმდინარეობს, მნიშვნელოვანია, გამოყენებული იყოს ისეთი საკომპენსაციო ღონისძიებები, რომლებიც შესაძლებელს გახდის, სამართლიანი სასამართლოს უფლების სრულყოფილ რეალიზებას.

ელექტრონული კომუნიკაციების გამოყენება ჯანმრთელობის კრიზისის ფონზე მართლმსაჯულების საჯარო ფუნქციონირების გაგრძელების შესაძლებლობას იძლევა. მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების შესაძლებლობების გამოყენება, ელექტრონული მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში, მოხდეს სამართლიანი სასამართლოს ფუნდამენტური უფლებებისა და პრინციპების დაცვით.¹⁴

დისტანციური სასამართლო პროცესების მიმდინარეობა საქართველოში შეაფასა როგორც სახალხო დამცველმა, ისე რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციამ. მათი ანგარიშებიდან დგინდება, რომ პროცესების მიმდინარეობა არ იყო თანხვედრაში საჯაროობის პრინციპთან. რამდენიმე სასამართლო პროცესზე მოსამართლეებმა არ დაუშვეს სახალხო დამცველის წარმომადგენელი. მათი განმარტებით, მსგავს ფორმატში მონაწილეობის უფლება მხოლოდ მხარეებს და მოწმე(ებ)ს ჰქონდათ.¹⁵

ამ კონტექსტში ასევე მნიშვნელოვანია საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს პასუხი ერთ-ერთი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიმართვაზე, სა-

¹³ რეიპანი ავსტრიის წინააღმდეგ (*Riepan v. Austria*), 2000 წლის 14 ნოემბერი, 29-ე პუნქტი.

¹⁴ მართლმსაჯულების ეფექტიანობის ევროპული კომისიის (CEPEJ) დეკლარაცია „COVID-19-ის პანდემიის განმავლობაში და მის შემდგომ პერიოდში სასამართლო ხელისუფლების მიერ შექმნილი გამოცდილება და არსებული გამოწვევები“, 10 ივნისი, 2020 წელი, მე-5 პრინციპი.

¹⁵ „დისტანციური წესით გამართული სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო სხდომების მონიტორინგის ანგარიში“, სახალხო დამცველი, 2020, 8.

სამართლო პროცესების მონიტორინგთან დაკავშირებით. საბჭოს პოზიციით, სასამართლო სისტემა მოკლებული იყო შესაძლებლობას, უზრუნველყო დისტანციურ სხდომებზე მონიტორინგის განმახორციელებელი პირების ჩართვა.¹⁶

განხილული მიდგომიდან გამონაკლისად შეიძლება განხილულ იქნეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, რომლის მიერ ჩატარებული სხდომების ძირითადი ნაწილი გადაიციმოდა პირდაპირ ეთერში და მასზე დასწრების შესაძლებლობა ნებისმიერ პირს ჰქონდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ცალკე აღებული არც ერთი სამართლებრივი აქტი სასამართლო სისტემას არ აძლევდა შესაძლებლობას, მიმდინარე მოვლენების ფონზეც კი შეეზღუდა საჯაროობის პრინციპი, ფაქტია, მართლმსაჯულების სამართლიანად განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირების მნიშვნელოვანმა ნაწილმა თვითნებურად განაცხადა უარი საჯაროობის პრინციპის დაცვაზე.

3.2 დაცვის უფლება

დაცვის უფლება სამართლიანი სასამართლოს უფლების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია. იგი თავის თავში მოიაზრებს პირის უფლებას, ჰქონდეს ადვოკატთან კონფიდენციური კომუნიკაციის შესაძლებლობა.¹⁷ კონფიდენციური კომუნიკაციის უფლება ადვოკატისა და კლიენტის მხოლოდ პრივატულ სივრცეში კომუნიკაციის შესაძლებლობის უზრუნველყოფას არ გულისხმობს. იგი, აგრეთვე, მოიცავს სასამართლო პროცესის მიმდინარეობისას კონფიდენციური კომუნიკაციის დამყარების მექანიზმის არსებობასაც. უშუალოდ სასამართლოს შენობაში მიმდინარე განხილვების დროს აღნიშნულის უზრუნველყოფა დიდი პრობლემა არ არის, ვინაიდან, როგორც წესი, განხილვის დარბაზში პროცესის მონაწილეების განლაგება კლიენტსა და ადვოკატს ერთმანეთთან კონფიდენციური კომუნიკაციის დამყარების შესაძლებლობას აძლევს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, თუ ბრალდებული სხდომაზე დისტანციურად ერთვება, აუცილებელია, რომ შესაბამისი ტექნიკური უზრუნველყოფით შესაძლებელი იყოს ადვოკატთან მისი კონფიდენციური კომუნიკაცია.¹⁸ ერთ-ერთ საქმეზე მოსარჩელეს ჰქონდა შესაძლებლობა, ადვოკატთან დაემყარებინა კონფიდენციური კომუნიკაცია

¹⁶ „სასამართლო პანდემიის დროს“ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის სპეციალური ანგარიში, 12.

¹⁷ იაროსლავ ბელოუსოვი რუსეთის წინააღმდეგ (*Case of Yaroslav Belousov v. Russia*), 2017 წლის 6 მარტი, 151-ე-154-ე პუნქტები.

¹⁸ სახინოვსკი რუსეთის წინააღმდეგ (*Sakhnivskiy v. Russia*), 2010 წლის 2 ნოემბერი, 98-ე პუნქტი.

სასამართლო პროცესის დაწყებამდე 15 წუთის განმავლობაში. ამ შესაძლებლობის მიუხედავად, სასამართლომ აღნიშნა, რომ, საქმის სირთულის გათვალისწინებით, ბრალდებულისთვის მიცემული დრო არ იყო საკმარისი.

სასამართლომ აგრეთვე შეაფასა ელექტრონული კომუნიკაციის დასამყარებლად არსებული ტექნიკური მოწყობილობის უსაფრთხოების სტანდარტი. მისი პოზიციით, საეჭვო იყო აღნიშნული სისტემით კომუნიკაციის კონფიდენციალობის დაცვა, ვინაიდან ადვოკატთან საუბარი ბრალდებულს მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ პროგრამულად უზრუნველყოფილი ვიდეოკონფერენციის სისტემის მეშვეობით შეეძლო. სასამართლომ დამატებით აღნიშნა, რომ მოსარჩელეს საფუძვლიანად შეეძლო, არ ეგრძნო თავი უსაფრთხოდ ადვოკატთან საკუთარი საქმის განხილვის პროცესში, რადგან კომუნიკაციის კონფიდენციალობა მხოლოდ სახელმწიფოს კეთილ ნებაზე იყო დამოკიდებული.¹⁹

საქართველოში მიმდინარე სისხლის სამართლის პროცესების ანალიზმა აჩვენა, რომ ყველა საქმეში, რომელშიც პროცესის მონაწილეს პატიმრობა აქვს შეფარდებული და სხდომაში პენიტენციური დაწესებულებიდან მონაწილეობს, ვერ ახერხებს ადვოკატთან კონფიდენციალური კომუნიკაციის დამყარებას.

სასამართლო პროცესის მიმდინარეობისას კლიენტის მიერ ადვოკატისთვის მიცემული რჩევა ან ნებისმიერი ხასიათის კომუნიკაციის შინაარსი პროცესის ყველა მონაწილისთვის ცნობილი ხდება. საგულისხმოა, რომ სასამართლო პროცესების დაწყებამდე რამდენიმე წუთით ადრე ადვოკატსა და კლიენტს აქვთ ნაწილობრივ კონფიდენციალური კომუნიკაციის განხორციელების შესაძლებლობა, რადგან მათ საუბარს არ ესწრება პროკურორი და მოსამართლე, თუმცა ასეთ დროს საუბრის შინაარსი ესმით სხდომის მდივანს და პროცესის სხვა მონაწილეებს.²⁰

აღნიშნული მსჯელობიდან გამომდინარე, ნათელია, რომ ადვოკატთან კონფიდენციალური კომუნიკაციის კუთხით საქართველოში არსებული მდგომარეობა ოდნავადაც არ არის ახლოს კონვენციურ სტანდარტთან, რადგან სრულიად არის უგულებელყოფილი დაცვის უფლების ეს ელემენტი. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, რომ მართლმსაჯულების განხორციელება მოხდეს სამართლიანი სასამართლოს უფლების სტანდარტების დაცვით და პირს მიეცეს ადვოკატთან კონფიდენციალური კომუნიკაციის დამყარების შესაძლებლობა.

¹⁹ იქვე, 104-ე პუნქტი.

²⁰ „დისტანციური წესით გამართული სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო სხდომების მონიტორინგის ანგარიში“, სახალხო დამცველი, 2020, 14.

3.3 შეჯიბრებითობის პრინციპი და მხარეებს შორის თანასწორობა

შეჯიბრებითობის პრინციპი სამართლიანი სასამართლოს უფლების მნიშვნელოვანი ელემენტია. ეს პრინციპი გულისხმობს თითოეული მხარის შესაძლებლობას, წარადგინოს საკუთარი საქმე იმ პირობებში, რომელიც არ მისცემს მის მოწინააღმდეგე მხარეს არსებით უპირატესობას.²¹ აღნიშნული მოითხოვს სამართლიანი ბალანსის არსებობას, რაც, საბოლოოდ, სასამართლოს ხელს შეუწყობს მართლმსაჯულების განხორციელებაში.

შეჯიბრებითობის პრინციპი ასევე გულისხმობს მხარეების გარანტიას, ფლობდნენ ინფორმაციას მტკიცებულებათა შესახებ და, იმავდროულად, შესაძლებლობას, სათანადო წესით გამოიკვლიონ ისინი და მიანოდონ სასამართლოს საკუთარი მოსაზრებები გადაწყვეტილებაზე გავლენის მოხდენის მიზნით.²²

საქართველოში დისტანციური სასამართლო პროცესების მიმდინარეობამ, ზემოხსენებულ უფლებრივ კომპონენტებთან ერთად, მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპზეც მოახდინა გავლენა.

პროცესების დროს გამოვლენილი ტექნიკური პრობლემები ამძიმებდა მონაწილეთა უფლებრივ მდგომარეობას. ერთ-ერთი პროცესის მიმდინარეობისას, წინასასამართლო განხილვის ეტაპზე, ტექნიკური ხარვეზების გამო, ბრალდებულს არ ესმოდა სხდომაზე განსახილველი საკითხების შინაარსი. არსებული ტექნიკური რესურსით ჩატარებული პროცესების მიმდინარეობამ აჩვენა, რომ, ფაქტობრივად, შეუძლებელია ნივთიერი მტკიცებულებების სათანადო წესით გამოკვლევა.²³ ძირითად შემთხვევაში, ამ ხარვეზს მოსამართლეები ყურადღებას არ აქცევდნენ და მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში, ტექნიკური ხარვეზ(ებ)ის გამოსწორების მიზნით, უზრუნველყოფდნენ პროცესის გადადებას.

სამწუხაროდ, მოწმეთა არსებით სხდომაზე დაკითხვის დროს ჩნდებოდა საფუძვლიანი ეჭვი მათზე სავარაუდო ზენოლის შესახებ. მოწმეები, როგორც წესი, პოლიციის განყოფილებიდან ერთგვებოდნენ, ხოლო მოსამართლე, თავის მხრივ, არ/ვერ უზრუნველყოფდა იმ ფაქტის დადასტურებას, რომ მოწმე იმყოფებოდა უსაფრთხო და ზენოლისგან თავისუფალ გარემოში.

²¹ ფუშერი საფრანგეთის წინააღმდეგ (*Foucher v. France*), 1997 წლის 18 მარტი, 34-ე პუნქტი.

²² ბრანდსტეტერი ავსტრიის წინააღმდეგ (*Brandstetter v. Austria*), 1991 წლის 28 აგვისტო, 67-ე პუნქტი.

²³ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის სპეციალური ანგარიში „სასამართლო პანდემიის დროს“, მონიტორინგის პერიოდი: მარტი, 2020 – ივნისი, 2020, 21.

განხილული მოცემულობა ადასტურებს, რომ დისტანციური მართლმსაჯულების საქართველოში გამოყენებას მთელი რიგი საპროცესო უფლებებისა შეეწინააღმდეგება, რამაც არსებითად დააზიანა პროცესის მონაწილეთა უფლებები.

4. სასამართლოზე ხელმისაწვდომობის უფლება

„იზოლაციისა და კარანტინის წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილების შესაბამისად, კორონავირუსის შემთხვევასთან კონტაქტირებული ყველა პირი, ცალკეული გამონაკლისი შემთხვევების გარდა, ვალდებულია, გაიაროს 12-დღიანი იზოლაცია. ასევე, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან გადმოსული პირები ექვემდებარებიან 5-დღიან სავალდებულო კარანტინს, რომელსაც კოვიდტესტზე უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში დატოვებენ.²⁴ დადგენილება ასევე ცალკეულ შემთხვევებში ადგენს პირის კარანტინსა და იზოლაციაში გადაყვანის განსხვავებულ წესებსაც.

აღნიშნული უფლებამოსილების გამოყენება ცალსახად კავშირშია თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლებასთან, შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, ასეთ შემთხვევებში არსებობდეს სასამართლო კონტროლის ეფექტიანი მექანიზმი.

„საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონში მითითებულია, რომ ფიზიკურ პირს „უფლება აქვს, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გაასაჩივროს მის მიმართ მიღებული გადაწყვეტილება.“²⁵ ეს გასაჩივრების წესი გულისხმობს ადმინისტრაციულსამართლებრივი პროცედურის დაცვით გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას, რაც, უფლებრივი მდგომარეობის შეზღუდვის სიმძიმიდან გამომდინარე, არ უნდა იქნეს შეფასებული როგორც უფლების დაცვის ეფექტიანი მექანიზმი.

მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო სახელმწიფოებს აძლევს შესაძლებლობას, ინფექციურ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად შეუზღუდოს თავისუფლება ცალკეულ პირებს,²⁶ იგი თავის თავში არ მოიაზრებს აღნიშნული გადაწყვეტილების სასამართლო კონტროლიდან განთავისუფლებას.

იმისათვის, რომ გასაჩივრება ჩაითვალოს სამართლებრივი დაცვის ქმედით საშუალებად, სამართლებრივი შედეგი მაქსიმალურად მცირე დროში უნდა

²⁴ იზოლაციისა და კარანტინის წესების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის N322 დადგენილების მე-11 მუხლის მე-4 პუნქტი.

²⁵ „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტი.

²⁶ ენჰორნი შევედეთის წინააღმდეგ (*Enhorn v. Sweden*), 2005 წლის 25 იანვარი.

დადგეს. იმ შემთხვევაში, თუ თავისუფლების შემზღუდავი ღონისძიება უკანონო ან არათანაზომიერია, პირმა მაქსიმალურად მცირე დროში უნდა შეძლოს თავისუფლების აღკვეთის/შეზღუდვის სივრცის დატოვება, ხოლო არსებული ნორმატიული მოწესრიგების ფარგლებში, სასამართლო პროცესის დასრულებამდე შეიძლება თავად იზოლაციის ან კარანტინის ვადაც ამოიწიროს, რაც აზრს უკარგავს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ინსტრუმენტულ ბუნებას.

5. დასკვნა

სტატიის მიზანი იყო, წარმოეჩინა ახალი კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის პროცესში მიღებული გადაწყვეტილებების გავლენა სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე. სამწუხაროა, რომ ამ პერიოდში ადამიანების უფლებრივი მდგომარეობის აშკარა იგნორირების ხარჯზე ვერ იქნა უზრუნველყოფილი მართლმსაჯულების ის ხარისხი, რაც პანდემიამდე არსებობდა.

საჯაროობის პრინციპთან აშკარა და თვითნებური წინააღმდეგობის გამო სასამართლო სისტემისადმი ნდობის ხარისხი იმაზე უფრო დაბალია, ვიდრე აქამდე.²⁷ ამ მოვლენებში ყველაზე სამწუხარო სისხლის სამართლის პროცესების მონაწილე იმ პირთა უფლებრივი მდგომარეობაა, რომლებსაც დისტანციური სასამართლო პროცესების ფარგლებში მოუწიათ სასამართლო განხილვა, რადგან არსებული კრიტიკული საპროცესო დარღვევების არარსებობის შემთხვევაში, არ არის გამოორიცხული, მათ მიმართ განსხვავებული სამართლებრივი შედეგი დამდგარიყო. ამან როგორც პირთა უფლებრივი მდგომარეობა, ისე ქვეყანაში არსებული საჯარო, მართლმსაჯულების ინტერესი დააზიანა.

და ბოლოს, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ აუცილებელია დისტანციური სასამართლო პროცესების სისტემური რეგულირება, რაც დამოკიდებულს არ გახდის პროცესის მონაწილის, ასევე მასზე დამსწრე პირის უფლებრივ მდგომარეობას ცალკეული მოსამართლის კეთილსინდისიერებასა და დისკრეციაზე.

²⁷ ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI) 2020 წლის საყოველთაო აზრის კვლევა.